ETLA ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS
THE RESEARCH INSTITUTE OF THE FINNISH ECONOMY
Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki 12, Finland, tel. 601322

Keskusteluaiheita
Discussion papers

Hilkka Taimio

NAISTEN KOTITYÖ JA TALOUDELLINEN KASVU SUOMESSA VUOSINA 1860-1985

No 294 28.06.1989

ISSN 0781-6847

This series consists of papers with limited circulation, intended to stimulate discussion. The papers must not be referred or quoted without the authors' permission.

TAIMIO, Hilkka, NAISTEN KOTITYÖ JA TALOUDELLINEN KASVU SUOMESSA VUOSINA 1860-1985, Helsinki : ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 1989. 38 s. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847 ; no. 294).

TIIVISTELMÄ: Naisten palkattoman kotityön arvo Suomessa v. 1860-1985 on laskettu käyttämällä viitepalkkana naisten tuntiansioita teollisuudessa sekä tietoja kotityöajoista. Naisten kotityön BKT-osuus on laskenut 49.5 %:sta 22 %:iin, ja kotityöllä täydennetty BKT on kasvanut keskimäärin 0.2 %-yksikköä vuodessa hitaammin kuin BKT. Ennen II maailmansotaa naisten kotityön BKT-osuus hieman nousi ja kotityöllä täydennetty BKT kasvoi 0.4 %-yksikköä vuodessa nopeammin kuin BKT, koska keskimääräinen kotityöaika piteni naisten siirtyessä maatalouden piiristä kotirouviksi, joiden kotityöaika oli varsin pitkä. Sen sijaan II maailmansodan jälkeen naisten kotityön BKT-osuus laski voimakkaasti, yli 30 %-yksikköä ja BKT kasvoi peräti 0.5 %-yksikköä vuodessa nopeammin kuin jos naisten kotityö otettaisiin huomioon. Naisten kotityöajat ovat kauttaaltaan lyhentyneet, ja samalla he ovat siirtyneet maatalouden ja kodin piiristä työntekijöiksi ja opiskelijoiksi, joiden kotityöajat ovat verraten lyhyet. Miesten kotityöajoista on tietoja vain vuodelta 1979, mutta ilmeisesti ne ovat pidentyneet varsinkin ajanjakson loppupuolella niin, että BKT on yliarvioinut kotityöllä täydennettyä taloudellista kasvua selvästi vähemmän kuin 0.5 prosenttiyksikköä vuodessa.

ASIASANAT: Kotityö, bruttokansantuote, taloudellinen kasvu.

TAIMIO, Hilkka, WOMEN'S HOUSEWORK AND ECONOMIC GROWTH IN FINLAND DURING 1860-1985 (in Finnish only), Helsinki : ETLA, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos, The Research Institute of the Finnish Economy, 1989. 38 p. (Keskusteluaiheita, Discussion Papers, ISSN 0781-6847 ; no. 294).

ABSTRACT: The value of women's unpaid housework in Finland in 1860-1985 has been calculated by using women's hourly earnings in manufacturing as a reference wage and data on housework hours. The ratio of women's housework to GDP has fallen from 49.5 % to 22 %, and the housework-augmented GDP has grown more slowly than GDP on average by 0.2 percentage points per year. Before the Second World War the ratio of women's housework to GDP rose somewhat, and the housework-augmented GDP grew more quickly than GDP by 0.4 percentage points per year, because average housework hours lenghtened as women moved from farms and became urban housewives, whose housework hours were relatively long. However, after the Second World War the ratio of women's housework to GDP fell strongly, over 30 percentage points, and GDP actually grew by 0.5 percentage points per year faster than if women's housework had been included. Women's housework hours have shortened overall, and at the same time they have shifted from working on the farm or at home to become employees and students, whose housework hours are relatively short. Data on men's housework hours exist only for the year 1979, but it is likely that they have lenghtened especially towards the end of the period, so that GDP has overestimated housework-augmented economic growth by a good deal less than 0.5 percentage points per year.

KEY WORDS: Housework, gross domestic product, economic growth.

1. JOHDANTO

Kotitaloustuotannon arvoa ei nykyisen kansantalouden tilinpidon käytännön mukaan lasketa bruttokansantuotteeseen. Tällöin seurauksena voi olla se, että osa BKT:lla mitatusta taloudellisesta kasvusta on vain näennäistä, koska kotitaloudet ostavat yhä suuremman osan tarvitsemistaan hyödykkeistä markkinoilta sen sijaan että valmistaisivat ne itse. Myös päin vastoin saattaa käydä: todellinen taloudellinen kasvu tulee aliarvioiduksi, kun kotitaloustuotanto kasvaa nopeammin kuin bruttokansantuote. Kansantalouden tilinpidon varhaiset kehittäjät (mm. Lindahl et al. 1937, Kuznets 1944 ja Clark 1958) olivat sitä mieltä, että markkinattomat tuottavat toiminnot kuten kotitaloustuotanto tulisi ottaa huomioon arvioitaessa kokonaistuotantoa ja kansantuloa, mutta lähinnä välttämättömien tilastojen puuttumisen takia tähän ei olla systemaattisesti ryhdytty.

Suomessa saatiin vuonna 1988 päätökseen laaja taloudellista kasvua tutkinut projekti (Hjerppe 1988), jossa on analysoitu talouden elinkeinorakenteen muutosta ja laskettu bruttokansantuote sekä sen kasvuvauhti vuosille 1860–1985. Tutkimuksen tuloksina saatuihin bruttokansantuotelukuihin ei ole kuitenkaan sisällytetty vaihtoehtoisesti palkattoman kotitaloustuotannon arvoa. Koska kyse on näinkin pitkästä ajanjaksosta, jolloin Suomen talous muuttui alkutuotantoon perustuvasta luontoistaloudesta teollistuneeksi ja kaupungistuneeksi palveluyhteiskunnaksi, on mielenkiintoista arvioida, miten taloudellinen kasvu muuttuisi, jos kotitaloustuotanto laskettaisiin siihen mukaan.

Kotitaloustuotannon arvoa ei ole Suomessa arvioitu lukuunottamatta Lindbergin (1943) vuosilta 1926–38 ja Sosiaali- ja terveysministeriön (Säntti & Otva & Kilpiö 1981) vuodelta 1979 tekemiä laskelmia. Tässä tutkimuksessa esitetään laskelmat naisten palkattoman kotityön arvon suuruudesta, bruttokansantuoteosuuden kehittymisestä sekä kotitaloustuotannon jättämisen bruttokansantuotelaskelmien ulkopuolelle aiheuttamat muutokset taloudellista kasvua vuosina 1860–1985 kuvaaviin lukuihin. Lisäksi pohditaan eräitä kehitykseen johtaneita tekijöitä. Aiemmin julkaistussa kirjallisuuskatsauksessa (Taimio 1988) on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin eri maissa tehtyjä arvioita kotitaloustuotannosta sekä vaihtoehtoisia laskentamenetelmiä ja niihin liittyviä ongelmia.

Luvussa 2 esitetään laskelmien laadintaperiaatteet ja luvussa 3 saadut tulokset. Arvio tuloksiin vaikuttaneista tekijöistä esitetään luvussa 4, ja luku 5 muodostaa tutkimuksen yhteenvedon. Yksityiskohtaiset aikasarjat ovat esityksen liitteinä.

2. LASKELMIEN LAADINTAPERIAATTEET

2.1. Kotitaloustuotanto

Kotitaloustuotanto voidaan määritellä sellaiseksi kotitalouksissa tapahtuvaksi tuotannoksi, jonka tuloksena saadaan markkinattomia hyödykkeitä, jotka kotitaloudet voisivat ostaa myös markkinoilta (määrittelystä tarkemmin ks. Taimio 1988). Tällaista tuotantoa ovat kotitaloustyöt (ruuanvalmistus, leipominen, astioiden pesu, vaatehuolto ja siivous), kodin huolto- ja korjaustyöt, lastenhoito ja asiointi. Kotitaloustuotantoa eivät ole sellaiset toiminnot, joita ei voida delegoida ulkopuolisille henkilöille ja jotka edellyttävät kotitalouden jäsenen henkilökohtaista läsnäoloa (esimerkiksi syöminen, peseytyminen, nukkuminen, lukeminen ja kuntoilu).

Kotitaloustuotannon arvon määrittämisessä voidaan käyttää joko tuotos- tai panoslähestymistapaa. Tässä tutkimuksessa ei ole käytetty tuotosmenetelmiä, koska ne edellyttävät sangen yksityiskohtaisia tietoja kotitalouksien tuottamien hyödykkeiden volyymista tai kotitalouksien tuotantofunktioista, ja näitä tietoja on ollut täysin mahdotonta saada tai konstruoida olemassaolevista tilastoista. Näin on jouduttu tyytymään panoslähestymistapaan, jonka periaatteena on laskea kotitaloustuotannon arvo siinä käytettyjen tuotannontekijäpanosten perusteella.

Perimmäisenä tavoitteena on arvioida kotitalouksissa tuotettu arvonlisäys eli "bruttokansantuote-erä". Kansantalouden tilinpidossa arvonlisäys muodostuu palkansaajien työtuloista, kiinteän pääoman kulumisesta ja toimintaylijäämästä. Kotitaloustuotannon tapauksessa saadaan työtulojen laskennallinen vastine kertomalla kotitalouksien jäsenten työpanos jollakin referenssipalkalla. Kiinteän pääoman kulumista vastaa kestokulutushyödykkeiden käyttö, mutta koska tästä on ollut mahdotonta saada luotettavaa tietoa koko tutkimusperiodilta, on se jouduttu jättämään laskelmien ulko-

puolelle. Toimintaylijäämää ei synny kotitalouksissa. Näin ollen kotitaloustuotannon arvo tässä tutkimuksessa määritetään yksinomaan työpanoksen avulla, joten täsmällisempää onkin puhua kotityön arvosta. Termiä kotitaloustuotanto käytetään kuitenkin jatkossa samassa merkityksessä, milloin ei ole sekaannuksen vaaraa.

Pelkistetysti ilmaisten kotityön arvo lasketaan kaavalla
kotityön arvo = kotitalouksien lkm × kotityöaika × viitepalkka.
Kotityön arvo vaihtelee siis sen mukaan, kuinka paljon kotitalouksia on, ketkä niissä tekevät kotityötä ja kuinka paljon sekä kuinka heidän työpanoksensa arvostetaan. Oikeaoppisesti kotityön arvoa (laskennallisia kotityötuloja) tulisi verrata kansantuloon ja siitäkin vain tuotannontekijätuloerään "palkat", mutta yleiseksi tavaksi on muodostunut tarkastella kotityön arvoa suhteessa bruttokansantuotteeseen.

2.2. Kotityöntekijät

Laskelmissa on arvioitu työikäisten naisten tekemän palkattoman kotityön arvo. 1960-luvulle asti työikäiseen väestöön luettiin 15-65-vuotiaat ja sen jälkeen 15-74-vuotiaat. Luokitteluperusteiden yhtenäistämiseksi työikäiseen väestöön on tässä tutkimuksessa laskettu 15-74-vuotiaat koko ajanjaksolla 1860-1985. (Tilastokeskus 1978, 1984; Vattula 1983; STV 1987). Laskelmat aliarvioivat kotityön arvoa siltä osin kuin alle 15-vuotiaat tytöt tekivät kotitöitä. Samoin yli 74-vuotiaiden naisten tekemä kotityö on jäänyt laskelmien ulkopuolelle. Toisaalta laskelmat yliarvioivat kotityön arvoa jossain määrin, sillä yli 15-vuotiaiden tyttöjen ja alle 74-vuotiaiden vanhusten kotityömäärä on tuskin ollut yhtä suuri kuin naisilla keskimäärin.

Miesten tekemän palkattoman kotityön arvo on jätetty pitkän aikavälin laskelmien ulkopuolelle, koska ei ole saatavissa tietoja miesten kotityöajasta lukuunottamatta vuotta 1979 (Niemi & Kiiski & Liikkanen 1981). Tältä osin laskelmat aliarvioivat koko kansantalouden palkattoman kotityön arvon suuruuden. Toisaalta Jallinojan (1985) mukaan miesten tekemän kotityön määrä pysyi verraten vähäisenä aina 1960-luvulle asti. Vuoden 1979 kotityöaikatietojen perusteella on kuitenkin laskettu miesten tekemän palkattoman

kotityön arvo ja BKT-osuus sekä pohdittu miesten kotityöpanoksen merkitystä pitkän aikavälin laskelmien kannalta.

Kotityöajat vaihtelevat huomattavasti sen mukaan, millä talouden sektorilla kotitaloudet työskentelevät. Koko talouden sektorijaon kehitystä voidaan lähteä tarkastelemaan ammatissa toimivan väestön elinkeinorakenteen perusteella. Vuosina 1860–1910 ammatissa toimivien määrä, jonka Tilastokeskus (1979) on julkaissut, ei ole luotettava. Manninen (1976) on tehnyt korjauksia näihin tietoihin. Erityisesti maataloudessa toimivien naisten määrästä ei ole olemassa luotettavia tietoja. Miehet ja naiset tilastoitiin eri periaattein, ja tilastoinnin taustalla oli 1700-luvulta periytynyt ajattelutapa, jonka mukaan nainen ei voinut olla ammatissa toimiva henkilö. Hänet luettiin luokkaan avustavat perheenjäsenet tai jätettiin kokonaan tilastojen ulkopuolelle. Emäntien pitäminen ammatissa toimimattomina merkitsi sitä, että maa- ja metsätalouden ammatissa toimivasta väestöstä jäi pois varsin huomattava väestönosa. Taulukossa 1 on esitetty Suomen koko ammatissa toimivan väestön elinkeinorakenne. Siirtyminen maa- ja metsätaloudesta teolli-

Taulukko 1.
Suomen ammatissa toimivan väestön elinkeinorakenne (%).

Vuosi	Maa- ja metsätalous	Teollisuus	Palvelut	Elinkeino tuntematon
1860	87	5	5	3
70	87	5	6	3
80	83	5	7	4
90	81	7	8	4
1900	78	10	9	3
10	74	12	8	5
20	73	12	11	3
30	70	14	13	2
40	64	18	17	2
50	46	27	26	1
60	36	30	34	0
70	20	34	44	1
80	12.6	33.4	51.8	2.2

Lähteet: Manninen (1976); STV 1987.

suuteen ja palveluelinkeinoihin on jatkunut koko tutkimusperiodin ajan. Kuitenkin vielä niinkin myöhään kuin 1960-luvulla maa- ja metsätalous työllisti lukumääräisesti eniten suomalaisia.

Ajanjaksona 1860-1949 naispuolinen työikäinen väestö on jaoteltu työssäkäyviin, maataloudessa työskenteleviin ja omaa kotitalouttaan hoitaviin sekä muihin yli 15-vuotiaisiin. Ajanjaksona 1950-85 jaottelu on yksityiskohtaisempi: Työikäinen väestö = työvoima + työvoimaan kuulumaton väestö. Työvoima = työlliset + työttömät. Työlliset = työssäkäyvät + maataloudessa työskentelevät. Työvoimaan kuulumaton väestö = kotitaloustyötä tekevät + työkyvyttömät ja eläkeläiset + koululaiset ja opiskelijat. (Tilastokeskus 1975, 1977, 1978, 1984; STV 1987; Haavio-Mannila 1968; Vattula 1981, 1983; Soininen 1974, 1976.)

Kuten edellä mainittiin, maatalouden atv-luvut naisten osalta aina vuoden 1950 väestölaskentaan asti ovat harhaanjohtavia. Koska Manninenkaan (1976) ei korjauksissaan eikä taulukoissaan jaottele atv-lukuja sukupuolen mukaan, on maataloudessa työskentelevien naisten lukumäärä jouduttu arvioimaan muita teitä. Maataloudessa työskentelevien naisten määrä on haluttu arvioida erikseen heidän suuren osuutensa tähden. Soininen (1974, 1976) on laskenut maatalouden miespuolisen atv:n vuosina 1850-1910 poikkileikkausvuosin. Näitä tietoja sekä suhdelukua naisia 1000 miestä kohden maaseudulla hyväksi käyttäen on arvioitu naisten lukumäärä vuosina 1860-1910. Ajanjaksona 1910-50 tiedot on jouduttu interpoloimaan. Vuosien 1950-85 luvut ovat suoraan tilastoista.

Työssäkäyvien naisten lukumäärät on saatu Vattulan (1981) tutkimuksesta ajanjaksona 1860-1940 sekä suoraan tilastolähteistä vuosina 1950-85.

Ryhmä omaa kotitalouttaan hoitavat + muut on saatu vähentämällä työikäisen väestön määrästä työssäkäyvien ja maataloudessa työskentelevien naisten määrä ajanjaksona 1860-1949. Vuosina 1950-85 työvoimaan kuulumaton väestö on jaettu luokkiin omaa kotitaloutta hoitavat, eläkeläiset ja työkyvyttömät sekä koululaiset ja opiskelijat. Lisäksi työvoimaan kuuluvat työttömät on eritelty omaksi ryhmäkseen vuodesta 1959 lähtien. Edellämainitut tiedot on saatu suoraan sivulla 5 mainituista tilastolähteistä. Taulukossa 2 on

esitetty työikäisen naisväestön määrä ja sen jakautuminen eri ryhmiin kymmenvuosittain. Tarkemmat tiedot on esitetty liitteessä 1.

Taulukko 2.
Työikäisen naisväestön määrä ja jakauma 1860-1985, %.

	1	2	3	4	5	6	7	8
	1000 henkeä	%	%	%	%	%	%	%
1860	582	2.3	78.7	..	18.9	..	..	100
70	576	2.8	84.5	..	12.7	..	..	100
80	685	9.5	74.2	..	16.2	..	..	100
90	770	10.7	68.2	..	21.2	..	..	100
1900	861	12.8	63.0	..	24.3	..	..	100
10	952	15.1	58.8	..	26.1	..	..	100
20	1064	17.0	48.2	..	34.8	..	..	100
30	1231	18.8	38.3	..	43.0	..	..	100
40	1368	24.6	31.6	..	43.8	..	..	100
50	1459	29.7	27.1	..	25.8	4.1	13.2	100
60	1579	35.7	23.5	0.6	22.2	5.3	12.7	100
70	1741	42.5	12.0	0.6	21.4	9.4	14.1	100
80	1861	52.5	6.0	2.8	10.4	8.9	19.5	100
85	1897	55.9	5.9	4.0	6.7	8.5	18.9	100

Sarakkeet: 1 = työikäinen (15-74 v) väestö (1000 henkeä), 2 = työssäkäyvät, 3 = maataloudessa työskentelevät, 4 = työttömät, 5 = omaa kotitaloutta hoitavat ja muut, 6 = koululaiset ja opiskelijat, 7 = työkyvyttömät ja eläkeläiset, 8 = yhteensä.

Työikäisen naisväestön jakautumisessa tapahtuneista muutoksista huomattavimmat ovat olleet työssäkäyvien osuuden jatkuva kasvu ja maataloudessa työskentelevien osuuden jyrkkä supistuminen. Mutta nämä kaksi kehitystrendiä eivät suinkaan ole olleet toistensa täydellisiä peilikuvia; huomiota herättää ryhmän omaa kotitalouttaan hoitavat + muut kasvu aina 1940-luvulle asti ja sen jälkeen tapahtunut vastakkainen kehitys.[1] Toisin sanoen maatalous ei enää ole

[1]Ennen vuotta 1950 tähän ryhmään luettiin myös työttömät, koululaiset, opiskelijat, eläkeläiset ja työkyvyttömät, koska näistä ei ole erillisiä tietoja. On syytä uskoa, että nimenomaan kotirouvien lisääntyminen vastasi suurimmasta osasta ryhmän kasvua vuosisadan

toiminut yhtä merkittävänä työvoimareservinä, vaan sellaiseksi on muodostunut omaa kotitalouttaan hoitavien ja muiden ryhmä. Myös eläkeläisten ja työkyvyttömien osuus on kasvanut melko suureksi viime vuosikymmeninä.

2.3 Kotityöaika

Varhaisin ajankäyttötutkimus on Saurio (1947), joka kattaa vuodet 1931-37 ja koskee maalaisemäntien ajankäyttöä. Varhaisin työssäkäyvien naisten ja kotirouvien ajankäyttöä selvittänyt tutkimus on Westermarck (1946), joka kattaa vuodet 1944-45. Tämä merkitsee sitä, että ajanjaksolta 1860-1930 ei ole tietoja naisten kotityöajoista. Näin ollen laskelmissa on jouduttu tekemään hyvin rajoittava oletus: kotityöajan on oletettu pysyneen muuttumattomana ajanjaksona 1860-1930 ja vastanneen edellämainittujen tutkimusten kotityöaikoja. Ratkaisu voi vaikuttaa kotityön arvoa koskeviin tuloksiin siten, että ne jäävät liian alhaisiksi ko. periodin alkupuolella, sikäli kuin kotityöajoilla on koko ajan ollut laskeva trendi. Kuitenkin em. tutkimusten kotityöajat ovat suhteellisen korkeat ja ottaen huomioon vuorokaudessa käytettävissä olevat tunnit kotityöajat eivät todennäköisesti ole olleet ratkaisevasti korkeampia aikaisemminkaan. Ajanjaksona 1860-1949 työikäiset naiset on jaettu vain kolmeen ryhmään. Näin ryhmä "kotitaloustyötä tekevät" sisältää kotirouvat, työttömät, työkyvyttömät, opiskelijat, koululaiset ja eläkeläiset, joiden kotityöaika on kaikkein korkein.

Taulukosta 3 voidaan todeta, että vuosina 1860-1940 ryhmään 3 kuuluvien muiden kuin kotirouvien (opiskelijat, koululaiset,

---

alkupuoliskolla, joskin työttömien määrä lienee ollut suuri 1930-luvulla, ja ryhmään kuului myös kasvava määrä vanhuksia, jotka vasta myöhemmin tulivat kansaneläkejärjestelmän piiriin. Ryhmän suuruuteen vaikuttaa todennäköisesti myös se, että v. 1920-40 maataloudessa työskentelevien naisten määrä on tilastotietojen puuttuessa jouduttu interpoloimaan, jolloin sen suhteellisen osuuden lasku saattaa olla liian nopeata ennen toista maailmansotaa. Toisaalta Hjerppen (1988) mukaan maatalouden työvoimaosuus laski näinä vuosina erittäin nopeasti.

työttömät, työkyvyttömät ja eläkeläiset) kohdalla kotityöaika on liian korkea. Tämä taas nostaa kotityön arvon suuruutta. Parantuneen tilastotuotannon ansiosta vuodesta 1950 lähtien on voitu käyttää yksityiskohtaisempia ja luotettavampia arvioita kotityöajasta. Koko periodin kotityöaika on esitetty tutkimuksen liitteessä 2.

Taulukon 3 lähteissä mainittujen tutkimusten lisäksi koko väestöä koskevia ajankäyttötutkimuksia on tehnyt Yleisradio vuosina 1967, 1969, 1971 ja 1975.[2] Nämä tutkimukset ovat lähinnä palvelleet

Taulukko 3.
Naisten (15-74 v) kotityöhön käyttämä aika (t/vrk) kymmenvuosittain.

	1	2	3	4	5	6	7
1860	6.2	7.3	12.3	..	..	..	8.21
70	6.2	7.3	12.3	..	..	..	7.90
80	6.2	7.3	12.3	..	..	..	8.00
90	6.2	7.3	12.3	..	..	..	8.25
1900	6.2	7.3	12.3	..	..	..	8.38
10	6.2	7.3	12.3	..	..	..	8.44
20	6.2	7.3	12.3	..	..	..	8.85
30	6.2	7.3	12.3	..	..	..	9.25
40	6.2	7.3	12.3	..	..	..	9.22
50	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14	6.78
60	5.0	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14	6.24
70	4.6	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14	5.01
80	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14	4.10
85	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14	4.01

Sarakkeet: 1 = työssäkäyvät, 2 = maataloudessa työskentelevät, 3 = kotirouvat, 4 = työttömät, 5 = työkyvyttömät ja eläkeläiset, 6 = koululaiset ja opiskelijat, 7 = painotettu keskiarvo.
Lähteet: Gebhard (1944; 1963), Honkanen (1970), Kanerva (1963), Keppo (1952), Riihijärvi (1965), Saurio (1947), Suviranta (1967), Westermarck (1946), Niemi & Kiiski & Liikkanen (1981).

Yleisradion ohjelmapoliittista suunnittelua. Niiden ajankäytön

---

[2]Ks. Soramäki & Sauri (1977).

luokitus on liian karkea, jotta tuloksia olisi voitu hyödyntää tässä tutkimuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön Kotityötutkimuksessa (Säntti & Otva & Kilpiö 1981) kotityöhön käytetty aika on laskettu kotitaloutta kohti jakamatta sitä sukupuolten mukaan, joten näitäkään tuloksia ei ole voitu hyödyntää tässä tutkimuksessa.

Kuten jo aikaisemmin mainittiin, miesten kotityöajoista ei ole olemassa tarkkoja tietoja lukuunottamatta vuotta 1979. Jallinojan (1976) mukaan 1800-luvulla miehet eivät tehneet maataloudessa paljoakaan kotitöitä, sillä naiset hoitivat nämä tehtävät. Maataloutta harjoittavien piirissä sukupuolten välinen työnjako oli sellainen, että naiset keskittyivät etupäässä kotona tai sen läheisyydessä suoritettaviin töihin. Lastenhoito oli lähes yksinomaan naisten työtä. Myös ruuanlaitto oli pelkästään naisten työtä, samoin kuin suurin osa vaatteiden valmistuksesta ja kodin siivouksesta. Miesten osallistuminen kotitöihin alkoi laajeta vasta 1960-luvulla. Siitä huolimatta kotitöiden jakautuminen suomalaisissa perheissä on edelleen epätasaista; naisten osalle lankeaa suurin osa kotitöistä (Haavio-Mannila 1980). Tasoittumista on kuitenkin tapahtunut yhteiskunnan rakennemuutosten ja sukupuolten asemaan ja rooleihin liittyvän keskustelun myötä.

Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen (Niemi & Kiiski & Liikkanen 1981) - joka on kattavin Suomessa - mukaan vuonna 1979 naiset käyttivät kotitöihin kaksinkertaisen ajan miehiin verrattuna, naiset 15 % ja miehet 8 % koko käytettävissä olevasta ajasta. Naiset ja miehet tekevät erilaisia kotitöitä. Naiset käyttävät kotitaloustöihin[3] päivittäin nelinkertaisen ajan miehiin verrattuna (naiset 2 t 18 min. ja miehet 34 min.). Miehet osallistuvat vähiten pyykinpesuun ym. vaatehuoltoon liittyviin töihin sekä leipomiseen. Sen sijaan kodin huoltotyöt kuuluvat perinteisesti miehille, ja miehet käyttävät niihin kolminkertaisen ajan naisiin verrattuna. Lastenhoito on pääosin naisten työtä: he käyttävät siihen kolminkertaisen ajan miehiin verrattuna. Ostoksiin ja asiointiin käyttävät molemmat sukupuolet päivittäin saman verran aikaa.

Tytöt tekevät jonkin verran enemmän kotitöitä kuin pojat.

---

[3]Kotitaloustöihin luetaan ruuanvalmistus, leipominen, astioiden pesu, siivous ja vaatehuolto.

Sukupuolten välinen ero kotitöiden määrässä alkaa kasvaa voimakkaasti 20 ikävuoden jälkeen. Miesten kotitöiden tekeminen lisääntyy tasaisesti iän mukana, kun taas naisten kotityön osuus kasvaa lasten ollessa pieniä sekä siinä vaiheessa, kun ansiotyössä käynti iän vuoksi vähenee.

Perhevaihe vaikuttaa voimakkaasti naisten ajankäyttöön, erityisesti ansio- ja kotityöhön käytetyn ajan pituuteen. Naimisissa oleva nainen käyttää päivittäin yhden tunnin enemmän kotitöihin kuin naimaton, silloin kun kummallakaan ei ole alle 18-vuotiaita lapsia. Lapset lisäävät naimisissa olevan naisen kotityöaikaa keskimäärin tunnilla päivässä. Miehillä naimisiinmeno ja lasten syntyminen lisäävät kotitöihin käytettyä aikaa noin 10 minuuttia päivässä. Lisääntyneet kotityöt näkyvät naisilla ansiotyön osuuden alenemisena. Naiset tekevät sitä lyhyempää ansiotyöpäivää mitä enemmän heillä on lapsia ja mitä pienempiä nämä ovat. Lasten kasvaessa naiset lisäävät ansiotyön osuutta. Näin ansio- ja kotityöhön käytetty aika säilyy lähes vakiona lapsiperheiden äideillä. Vastaavaa ilmiötä ei esiinny miesten kohdalla; heidän ansiotyöpanoksensa on riippumaton perhevaiheesta (Tilastokeskus 1984).

Taulukko 4.
10-64-vuotiaiden kotityöhön käyttämä aika (t.min./vrk) sukupuolen, perhevaiheen ja alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärän mukaan vuonna 1979.

Perhevaihe	Naiset	Miehet
Vanhempien kotona asuva, naimaton	1.18	0.59
Muu naimaton, ei lapsia	3.00	1.56
Yksinhuoltaja	4.04	..
Naimisissa/avoliitossa, ei lapsia	4.03	2.08
Naimisissa/avoliitossa, on lapsia		
Yhteensä	5.15	2.18
1 lapsi	4.50	2.21
2 lasta	5.28	2.11
3 lasta tai enemmän	5.53	2.26
Kaikki 10-64-vuotiaat	3.39	1.49

Lähteet: Niemi & Kiiski & Liikkanen (1981); Tilastokeskus (1984).

Ansio- ja kotityön välinen vuorovaikutussuhde näkyy myös niissä elämänvaiheissa, joissa naisilla ei ole mahdollisuutta tehdä ansiotyötä. Työtön nainen käyttää aikaansa eri tavoin kuin työtön mies, sillä naiset korvaavat ansiotyön puutteen osittain tekemällä kotitöitä. Taulukkoon 4 on koottu yhteenvetona miesten ja naisten päivittäin kotityöhön käyttämä aika vuonna 1979.

2.4 Palkka

Kotitaloustuotannon arvon laskemisessa on käytetty markkinakustannusmenetelmää (markkinakustannusmenetetelmä I:stä ks. Taimio 1988), jossa kaikkien naisten tekemään kotityöhön on sovellettu samaa viitepalkkaa. Markkinamekustannusmenetelmä II:n ja vaihtoehtoiskustannusmenetelmän - tuotantofunktiolähestymistavasta puhumattakaan - käyttäminen olisi edellyttänyt huomattavasti parempia ja yksityiskohtaisempia tilastotietoja kuin mitä on saatavilla koko tutkimusperiodilta. Todennäköisesti näiden menetelmien käyttäminen olisi mahdollista 1950- tai 1960-luvulta lähtien mutta ei missään tapauksessa aikaisemmilta vuosilta, siitä huolimatta että historiallisia tilastoja pidetäänkin suhteellisen hyvinä ja kattavina Suomessa.

Palkkasarjana koko periodilta sekä kaikissa ryhmissä on käytetty naispuolisten[4] teollisuustyöntekijöiden keskimääräisiä tuntiansioita, jotka esimerkiksi 1980-luvulla ovat vastanneet kunnallisten kotiavustajien tuntipalkkoja. Tällaista viitepalkkaa on käytetty useissa kansainvälisissä tutkimuksissa, mutta sen käyttöön liittyy monia virhemahdollisuuksia, joita on yksityiskohtaisemmin käsitelty aiemmin julkaistussa kirjallisuuskatsauksessa (Taimio 1988, s. 20-21). Sosiaali- ja terveysministeriö on kotityötutkimuksessaan v. 1979 käyttänyt kunnallisen kotiavustajan palkkaa. Toisaalta naisten palkat teollisuudessa ovat pitkään vastanneet naisten keskiansioita ja toimineet kotityöajan läheisenä vaihto-

---

[4]Palkkatietoina on haluttu käyttää naispuolisten teollisuustyöntekijöiden - eikä esimerkiksi kaikkien teollisuustyöntekijöiden - palkkoja, koska naisten palkat ovat olleet koko tutkimusperiodin ajan miesten palkkoja alhaisemmat (Heikkinen et al. 1983; Tilastokeskus 1984; Kavonius 1979; Anttalainen 1980).

ehtoiskustannuksena. Palkkatietoja on suoraan saatavilla vuosilta 1913-85, ja vuosien 1860-1912 tiedot on laskettu käyttäen hyväksi teollisuustyöläisten nimellispalkkaindeksiä (SAK:n ja STK:n talouspoliittinen työryhmä 1982; Vattula 1983; Heikkinen et al. 1983; STV 1987). Tutkimusta varten konstruoitu palkkasarja on liitteessä 3[5].

1800-luvulta aina 1950-luvulle asti Suomi oli maatalousyhteiskunta, jolloin voidaan esittää, että palkkasarjana tulisi käyttää maataloustyöläisten palkkoja. Näitä tietoja onkin saatavilla, mutta niiden käyttäminen ei ole ollut mahdollista, koska palkkatiedot on esitetty päivä- tai vuosipalkkoina. Maataloustyöläisten työpäivien pituudesta tai vuosityöajasta tunteina ei taas ole tarkkoja arvioita, jolloin tuntipalkkaaa ei ole ollut mahdollista laskea. (Työpäivän pituudesta v. 1899-1906 ks. Soininen 1981.)

2.5. Kotityön arvo

Naisten kotityön arvoa koskevat laskelmat on tehty kahdelle periodille. Vuosien 1860-1949 kotitaloustuotannon arvo on laskettu kymmenvuosittain[6] jaottelemalla työikäiset naiset kolmeen ryhmään. Vuosittaiset arvot on saatu interpoloimalla ja olettaen, että kasvu on ollut tasaista. Periodilla 1950-1985 työikäinen naisväestö on ollut mahdollista jaotella yksityiskohtaisemmin ja kotitaloustuotannon arvo on laskettu vuosittain. Yhtenäisen aikasarjan muodostamiseksi laskelmat on yhdistetty. Myös miesten kotityön arvo vuodelle 1979 on laskettu käyttämällä samanlaista jaottelua kuin naisten kohdalla, tietoja miesten keskiansioista teollisuudessa sekä Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen kotityöaikatietoja vuodelta 1979 (Niemi & Kiiski & Liikkanen 1981).

Kotitaloustuotannon arvo kiintein hinnoin (1985) on laskettu deflatoimalla käypähintaiset arvot bruttokansantuotteen hintain-

---

[5]Ajanjaksoina 1910-1920 ja 1940-1950 nimellispalkkojen nousuvauhti oli erittäin voimakas, keskimäärin 23.5 % ja 30.5 % vuodessa, mikä oli yhteydessä ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikana vallinneesta korkeasta inflaatiovauhdista.

[6]Kymmenvuosittaisiin laskelmiin jouduttiin tyytymään tilastoaineiston puutteellisuuksien takia.

deksillä. Bruttokansantuotteen hintaindeksinä on käytetty Hjerppen (1988) tutkimuksessa konstruoitua BKT:n hintaindeksiä (1926 = 100), jonka perusvuosi on muutettu vuodeksi 1985. Kotitaloustuotannon arvo koostuu työikäisten naisten määrästä, kotityöajasta ja käytetystä palkkasarjasta. Eräs mahdollisuus olisi ollut deflatoida käypähintainen sarja palkkaindeksillä, mutta koska kyse on teoreettisista tuotantoluvuista, on päädytty tuotannon hintaindeksiin. Toinen mahdollisuus olisi ollut käyttää tukkuhintaindeksiä, mutta sen kehitys näyttää vastaavan BKT:n hintaindeksin kehitystä hyvin läheisesti (ks. Hjerppe 1988, s. 43). Deflatointi on ollut ainoa mahdollisuus kiinteähintaisen kotitaloustuotannon arvon laskemiseksi, koska kotitaloustuotannon volyymista ei ole tietoja.

Kiinteähintainen kotityön arvo on yhdistetty kiinteähintaiseen bruttokansantuotteeseen, josta on laskettu uusi BKT:n ja kotityön volyymi-indeksi perusvuotena 1926. Lisäksi on laskettu mainittu indeksi henkeä kohden perusvuotena niinikään vuosi 1926. Näin konstruoituja aikasarjoja voidaan verrata kasvututkimuksen (Hjerppe 1988) tuloksiin ja arvioida, mitä vaikutuksia taloudelliseen kasvuun on ollut naisten kotityön arvon jättämisellä kansantuotelaskelmien ulkopuolelle.

3. TULOKSET

Vuonna 1985 naisten kotityön arvo oli 73 651 miljoonaa mk, kun bruttokansantuote oli 334 870 miljoonaa mk. Taulukossa 5 esitetty-

Taulukko 5.
Naisten palkattoman kotityön BKT-osuus vuosina 1860-1985 (%).

1860	49.4	1940	56.7
1870	40.0	1950	50.0
1880	50.7	1960	36.1
1890	54.3	1965	35.0
1900	46.0	1970	27.7
1910	46.1	1975	26.4
1920	43.6	1980	23.9
1930	51.7	1985	22.0

jen laskelmien mukaan naisten kotityön BKT-osuus (suhde BKT:hen) on laskenut 49 prosentista vuonna 1860 22 prosenttiin vuonna 1985. Naisten kotityön BKT-osuus oli aina 1950-luvulle asti keskimäärin 50 %, ja sen jälkeen sen osuus on laskenut tasaisesti alle puoleen tästä. Siis naisten kotityön BKT-osuuden lasku on tapahtunut vasta toisen maailmansodan jälkeisenä aikana.

Varhaisimman Suomea koskevan arvion palkattoman kotityön arvosta on laskenut Lindberg (1943) vuosille 1926-38. Hänen laskelmansa ovat huomattavasti alhaisemmat kuin tässä tutkimuksessa: kotityön BKT-osuus oli v. 1926-38 23.3-15.4 % Lindbergin mukaan, kun sitä vastoin tässä tutkimuksessa se oli 40.9-55.3 %. Lindbergin tuloksiin - joita hän itsekin piti liian alhaisina - vaikuttaa alentavasti käytetty laskentamenetelmä. Hän arvioi perheiden lukumäärän keskiväkiluvun ja asumistiheyden perusteella. Edelleen hän vähensi perheiden lukumäärästä palvelijoiden (henkilöpalvelijat kaupungeissa ja maatalouden piiat ja rengit) lukumäärän. Tällä tavoin perheiden määrä jäi hyvin alhaiseksi, joskin menettelyä voidaan puolustaa sikäli kuin palvelijan työtä tekevät asuivat isäntäväen talossa ja heidän oma kotityöaikansa jäi verraten lyhyeksi (ks. jakso 4.2.). Viitepalkkana Lindberg käytti maatalouden palvelijain palkkoja, jotka ovat olleet selvästi alhaisempia kuin teollisuustyöntekijäin palkat, mahdollisesti osaksi maatalouden luontoisetujen takia.

Kotitaloustuotannon BKT-osuus vuonna 1979 oli Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksen mukaan niinkin korkea kuin 42 %. On syytä korostaa sitä, että palkattoman kotitaloustuotannon arvon suuruus on hyvin sensitiivinen sekä käytetyn laskentamenetelmän että kotityöaika-arvion mukaan (Taimio 1988). Edellämainitussa tutkimuksessa on käytetty samaa laskentamenetelmää (ns. markkinakustannusmenetelmä I) kuin tässä laskelmassa. Tutkimus perustui haastatteluun ja kahtena peräkkäisenä päivänä täytettyyn ajankäyttöpäiväkirjaan, jonka täyttivät kaikki otoksen 10 vuotta täyttäneet kotitalouden jäsenet. Keskimääräinen päivittäinen kotityöaika oli 7.2 tuntia (keskihajonta 5.3 t), mikä on noin 76 prosenttia enemmän kuin tämän tutkimuksen naisten keskimääräinen päivittäinen kotityöaika (4.1 t) vuonna 1980.

Jos verrataan Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen tuloksia sa-

malta vuodelta, niin koko 10-64-vuotiaan väestön päivittäinen kotityöaika[7] oli 5.47 t/vrk, ja tällöin Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksen kotityöaika on 1.73 tuntia (32 prosenttia)

Taulukko 6.
Naisten palkattoman kotityön vaikutus taloudelliseen kasvuun Suomessa vuosina 1860-1985.

	1	2	3	4	5	6	7
1860	3.140	4.690	20.9	22.2	6.6	40.1	42.6
1875	5.026	6.915	28.8	28.1	7.7	50.5	49.4
1890	5.954	9.187	40.9	44.8	6.4	57.7	63.2
1913	15.967	28.115	80.0	99.8	8.8	88.4	110.3
1920	136.660	196.309	72.4	73.8	83.8	77.2	78.7
1938	384.650	597.254	164.3	180.9	103.4	150.1	165.3
1946	2187.800	3227.284	175.0	183.7	550.0	153.0	160.9
1960	16199.000	22039.500	345.0	335.1	2030	260.0	252.9
1974	90055.000	112744.900	667.0	595.6	5870	476.0	424.8
1985	334870.000	408520.800	899.0	781.9	16200	614.0	534.1

MUUTOS, % KESKIMÄÄRIN VUODESSA

	1	2	3	4	3-4	5	6	7	6-7
1860-1890	2.1	2.2	2.2	2.4	-0.2	-0.1	1.2	1.3	-0.1
1890-1913	4.4	5.0	3.0	3.5	-0.5	1.4	1.9	2.5	-0.6
1913-1920	35.9	32.0	-1.4	-4.2	-2.8	38.0	-2.0	-4.7	-2.7
1920-1938	5.9	6.4	4.7	5.1	-0.4	1.2	3.8	4.2	-0.4
1938-1946	24.3	23.5	0.8	0.2	0.6	23.3	0.3	-0.3	0.6
1946-1960	15.4	14.7	5.0	4.4	0.6	9.8	3.9	3.3	0.6
1960-1974	13.0	12.4	4.8	4.2	0.6	7.8	4.4	3.8	0.6
1974-1985	12.7	12.4	2.7	2.5	0.2	9.7	2.3	2.1	0.2
1860-1985	9.7	9.5	3.1	2.9	0.2	6.4	2.2	2.0	0.2

Sarakkeet: 1 = BKT (milj. nmk, käyvin hinnoin), 2 = BKT+kotityö (milj. nmk, käyvin hinnoin), 3 = BKT:n volyymi-indeksi (1926=100), 4 = BKT+kotityön volyymi-indeksi (1926=100), 5 = BKT:n hintaindeksi (1926=100), 6 = BKT henkeä kohden, volyymi-indeksi (1926=100), 7 = BKT+kotityö henkeä kohden, volyymi-indeksi (1926=100).
Lähteet: Hjerppe (1988) ja tämän tutkimuksen tulokset.

---

[7]Naisten kotityöaika + miesten kotityöaika.

korkeampi kuin Tilastokeskuksella. Vaikuttaa siltä, että Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksen kotityöajat ovat liian korkeita. Yllättävää sinänsä on, että tutkijat eivät missään vaiheessa pohdi ajankäyttöpäiväkirjoihin liittyviä virhemahdollisuuksia kuten esimerkiksi ajan yhteiskäyttöä.

Naisten kotityön vaikutus taloudelliseen kasvuun on yhteenvedonomaisesti esitetty taulukossa 6. Sen mukaan ajanjaksona 1860–1985 käypähintainen BKT kasvoi keskimäärin 9.7 % vuodessa kotitaloustuotannolla täydennetyn BKT:n kasvaessa 9.5 %. BKT:n reaalikasvu oli 3.1 % vuodessa, joka laski 2.9 %:iin, kun naisten kotityön arvo otettiin mukaan. BKT henkeä kohden kasvoi 2.2 % ja kotitaloustuotanto mukaan otettuna 2.0 %. Näiden kolmen indikaattorin mukaan taloudellinen kasvu on ollut 0.2 prosenttiyksikköä vuodessa nopeampaa verrattuna tilanteeseen, jossa naisten kotityön arvo lasketaan mukaan bruttokansantuotteeseen.

Kun vertailu tehdään periodittaisesti, niin kuva muuttuu. Tällöin esimerkiksi BKT per capita olisi kasvanut 0.4 prosenttiyksikköä voimakkaammin aina toiseen maailmansotaan asti (I maailmansota poislukien)[8], mikäli bruttokansantuotteeseen sisällytettäisiin naisten kotityön arvo. Toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen taas BKT henkeä kohden on kasvanut 0.5 prosenttiyksikköä nopeammin kuin naisten kotityöllä täydennetty BKT per capita. Mikäli BKT:ta henkeä kohden pidetään hyvinvoinnin indikaattorina, niin toiseen maailmansotaan asti hyvinvoinnin kasvu olisi aliarvioitu ja sen jälkeen yliarvioitu, kun naisten kotityö jätetään kansantuotelaskelmien ulkopuolelle.

Jos henkeä kohti lasketun bruttokansantuotteen sijasta tarkastellaan BKT:n kasvua, niin tulokset ovat samansuuntaiset. Aina toiseen maaimansotaan asti taloudellinen kasvu olisi ollut nopeampaa, jos naisten kotityön arvo laskettaisiin bruttokansantuotteeseen. Toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen taloudellinen kasvu on taasen ollut nopeampaa, kun naisten kotityö jätetään kansantuotelaskelmien ulkopuolelle.

Tulokset vastaavat pitkälti muissa maissa tehtyjen tutkimusten tu-

---

[8]Vuosina 1913–20 BKT laski vähemmän kuin BKT + kotitaloustuotanto.

loksia (ks. Taimio 1988). Kasvuvauhtien erot vaikuttavat pieniltä, mutta pitkällä ajanjaksolla "korkoa korolle"-vaikutus on varsin huomattava. Niinpä olettamalla em. kasvuvauhtien erot tasaisiksi voidaan todeta, että verrattaessa naisten kotityöllä täydennettyyn BKT:hen olivat viralliset bruttokansantuoteluvut kasvaneet vuoteen 1940 mennessä 27.4 % liian vähän ja vuoteen 1985 mennessä 28.3 % liian paljon vuoteen 1860 nähden.

Voidaan väittää, että naisten kotityön BKT-osuuden laskun on tehnyt osittain mahdolliseksi miesten kotityöpanoksen lisääntyminen erityisesti muutaman viime vuosikymmenen aikana. Koska miesten kotityöajoista on tietoja ainoastaan vuodelta 1979, ei heidän kotityönsä arvosta ole voitu tehdä vastaavia pitkän aikavälin laskelmia. Vuonna 1979 oli miesten kotityön arvon BKT-osuus 11.7 %, kun se naisilla oli 24.5 %. Yhteensä siis kotityön BKT-osuus v. 1979 oli 36.2 %, joka on vieläkin huomattavasti alhaisempi kuin naisten kotityön BKT-osuus 1950-luvulle asti (vrt. Taulukko 5).

Jos käytetään äärimmäistä oletusta, että miehet eivät 1860-luvulla tehneet lainkaan kotityötä, ja lisäksi oletetaan heidän kotityöaikansa kasvaneen tasaisesti 1979 saakka, niin naisten ja miesten kotityöllä täydennetty bruttokansantuote kasvoi ajanjaksolla 1860-1979 keskimäärin 2.97 %, mikä on vain 0.13 %-yksikköä hitaampi kasvuvauhti kuin itse BKT:lla. Tällöin BKT v. 1979 olisi vain 16.7 % "liian korkea". Mutta on muistettava, että miehet toki tekivät jonkin verran kotitöitä 1800-luvullakin eikä heidän panoksensa ole suinkaan kasvanut tasaisesti.

4. TULOSTEN ARVIOINTIA

4.1. Kehityksen pääpiirteet

On korostettava, että tämän tutkimuksen tulokset ovat suurelta osin ainoastaan suuntaa-antavia. Laskelmissa ei ole otettu huomioon kotitalouksien kestokulutushyödykkeiden (kiinteän pääoman vastineen) käyttöä, joten ne eivät ole tuottaneet koko kotitaloustuotannon arvoa. Kotityön arvon laskemisessa käytetty markkinakustannusmenetelmä tuottaa pääsääntöisesti alaspäin harhaisia lukuja (ks. Taimio 1988), eikä viitepalkaksi valitun teollisuustyönteki-

jöiden keskimääräisen tuntipalkan vaikutuksesta tähän arvioon voida esittää mitään tarkempia johtopäätöksiä. Kotityöajasta on ollut käytettävissä tietoja vain muutamilta vuosilta, tutkimusperiodin alkupuolelta ei lainkaan. Lisäksi miesten kotityöstä on saatu tietoja pelkästään vuodelta 1979, joten pitkän aikavälin laskelmissa on jouduttu tyytymään vain naisten tekemän kotityön arvoon.

Ajanjaksona 1860–1985 naisten kotityön arvon BKT-osuus on laskenut noin 50 %:sta 22 %:iin, mikä on ollut seurausta siitä, että naisten kotityön arvolla täydennetty BKT on kasvanut keskimäärin noin 0.2 prosenttiyksikköä vuodessa hitaammin kuin bruttokansantuote. Päällimmäisinä voidaan erottaa kaksi tekijää, jotka ovat aikaansaaneet tämän kasvuvauhtien välisen eron. Ensinnäkin markkinatyön tuottavuus on kasvanut keskimäärin 2.0 % vuodessa (Hjerppe 1988, s. 96), kun sitä vastoin naisten kotityön laskennallinen tuottavuus – jota näissä laskelmissa mitataan suoraan naispuolisten teollisuustyöntekijöiden keskimääräisillä reaalisilla tuntipalkoilla – on kasvanut 2.4 % vuodessa. Kotityön laskennallisen tuottavuuden kasvun vaikutus kotityöllä täydennetyn BKT:n kasvuvauhtiin on siis ollut positiivinen (0.4 %-yksikköä vuodessa). Toiseksi markkinatyöpanos on kasvanut keskimäärin 0.9 prosenttiyksikköä vuodessa (Hjerppe 1988, s. 96), mutta naisten kotityöpanos – joka saadaan yhdistämällä taulukon 2 sarake 1 ja taulukon 3 sarake 7 – on kasvanut vain vajaat 0.4 %, siis yli 0.5 %-yksikköä hitaammin kuin markkinatyöpanos. Siis naisten kotityöpanoksen hidas kasvu on vaikuttanut ratkaisevasti siihen, että kotityöllä täydennetty BKT on kasvanut hitaammin kuin pelkkä BKT, ja sen BKT-osuus on alentunut.

Teollisuuden keskituntiansioiden käyttäminen viitepalkkana tässä tutkimuksessa merkitsee sitä, että implisiittisesti oletetaan kotityön tuottavuuden kasvaneen samaa tahtia kuin teollisuuden naispuolisten työntekijöiden reaalipalkat – 2.4 % vuodessa. Samanaikaisesti teollisuuden työn tuottavuus on kasvanut 2.8 % vuodessa (Hjerppe 1988, s. 95), joten tarkkaan ottaen kotityön tuottavuutta ei ole samaistettu teollisuuden työn tuottavuuteen[9].

---

[9]Koska naisten teollisuustyön tuottavuudesta ei ole erillisiä tietoja, ei voida sanoa, onko heidän reaalipalkkojensa kasvu ja siten kotityönsä laskennallisen tuottavuuden kasvu vastannut sen kasvua.

Kotityön tuottavuuteen vaikuttavat kestokulutushyödykkeiden käyttö ja (laajassa mielessä) tekninen edistys. Näistä on ollut mahdotonta saada riippumatonta tietoa, ja laskennallista ratkaisua voidaan perustella vain siten kuin yllä on tehty - naisten palkat teollisuudessa ovat jossain määrin vastanneet kotiavustuksesta maksettuja palkkoja, ja ne ovat olleet naisille kotityöajan läheinen vaihtoehtoiskustannus.

Naisten kotityöpanoksen kasvu voidaan hajottaa kahteen pääkomponenttiin, työikäisen naisväestön määrän kasvuun ja keskimääräisen kotityöajan kasvuun. Työikäisen naisväestön määrä (taulukko 2, sarake 1) on kasvanut vain hieman nopeammin kuin koko ammatissa toimivan väestön määrä - naisten työhönosallistumisasteen noustessa miesten työhönosallistumisaste on vastaavasti alentunut. Näin ollen naisten kotityöpanoksen koko talouden markkinatyöpanoksen kasvua hitaammasta kasvusta - ja ylläolevan perusteella itse asiassa naisten kotityön BKT-osuuden alenemisesta ja kotityöllä täydennetyn BKT:n virallista BKT:tä hitaammasta kasvusta - on yksinomaan vastannut naisten keskimääräisen kotityöajan lyheneminen.

Vuonna 1985 naisten keskimääräinen kotityöaika oli alle puolet vuoden 1860 tasosta, keskimääräisen vuosittaisen supistumisen ollessa 0.33 %. Ellei näin olisi käynyt, ei naisten kotityön BKT-osuus olisi laskenut vaan jopa noussut, ja samalla bruttokansantuotteen kasvu olisi tullut aliarvioiduksi. Tähän kehitykseen on vaikuttanut kolme päätekijää. Ensinnäkin miehet ovat jossakin määrin helpottaneet naisten kotityötaakkaa, joskaan tästä ei ole tarkkoja tietoja. Joka tapauksessa kaikissa naisryhmissä kotityöajat ovat laskeneet. Ja kolmanneksi naisten jakautuminen eri ryhmiin on tapahtunut siten, että vähemmän kotityötä tekevien ryhmien osuudet työikäisistä naisista ovat kasvaneet. Varsin yleinen käsitys on, että nimenomaan naisten työhönosallistumisasteen nousu on ollut kotityön arvon hitaan kasvun pääasiallinen syy (ks. Taimio 1988), mutta Suomessa kehitys ei ole ollut aivan näin yksiviivaista, kuten seuraavassa osoitetaan. Ajanjaksojen 1860-1940 ja 1940-85 erot nimittäin ovat varsin merkittävät.

4.2. Ennen II maailmansotaa

Ajanjaksolla 1860-1940 naisten kotityön BKT-osuus nousi jonkin verran, 49.4 %:sta 56.7 %:iin, ja kotityöllä täydennetty BKT kasvoi 0.4 prosenttiyksikköä nopeammin kuin pelkkä BKT. Kotityön laskennallinen tuottavuus nousi keskimäärin 1.7 % vuodessa, mikä on hieman enemmän kuin markkinatyön tuottavuuden nousu.[10] Toisaalta työikäisen naisväestön määrä nousi keskimäärin hitaammin (1.07 %) kuin ammatissa toimiva väestö (1.25 %). Koska tarkempien tietojen puutteen vuoksi eri naisryhmien kotityöajat on oletettu vakioksi, lankeaa suurin osa naisten kotityön BKT-osuuden noususta ja verraten nopeasta kotityön arvon kasvusta naisryhmien välillä tapahtuneiden siirtymien tiliin. Naisten keskimääräinen kotityöaika v. 1940 oli noin 12 % korkeampi kuin v. 1860, ja se on johtunut enemmän kotityötä tekevän ryhmän "omaa kotitaloutta hoitavat ja muut" kasvusta. Samanaikaisesti tapahtunut huomattava siirtyminen työhön maatalouden ulkopuolelle, lyhimmän kotityöajan ryhmään, ei ole kokonaan kumonnut em. vaikutusta.

Laskelmiin voidaan tällä periodilla kuitenkin suhtautua hyvin varauksellisesti monestakin syystä. Ensinnäkin aina 1910-luvulle asti suurin osa työikäisistä naisista työskenteli maataloudessa, ja heidän kotityöaikanaan on käytetty 1930-luvun maalaisemäntien kotityöaikaa. Valitettavasti ei ole tarkkoja tietoja siitä, kuinka suurella osalla maatalouden piirissä työskentelevistä naisista perhe- ja kotiolot vastasivat maalaisemäntien oloja, mutta ilmeisesti merkittävällä osalla piioista ei ollut varsinaista omaa kotitaloutta. Tältä osin tämän suurimman naisryhmän kotityöaika on yliarvioitu, etenkin ajanjakson alkupuolella.

Maatalouden ulkopuolella ammatissa toimivista naisista sen sijaan on varsin tarkat tiedot vuosilta 1880-1940. Taulukko 7 osoittaa, että naisten jakautumisessa eri toimialoille tapahtui tarkasteltavina vuosina huomattavia muutoksia. Hallitsevin piirre on ollut palvelijattarien suhteellisen osuuden pienentyminen ja teollisuustyöntekijäin osuuden kasvu. On syytä olettaa, että samoin kuin maatalouden piioilla ei myöskään palvelijattarilla usein ollut

---

[10] Hjerppen (1988, s. 96) markkinatyön tuottavuusluvuissa ei ole mukana vuosia 1913-20, joten täsmällistä vertailua ei voida tehdä.

Taulukko 7.
Maatalouden ulkopuolella ammatissa toimivien naisten jakautuminen toimialoittain vuosina 1880-1940, %.

Toimiala	1880	1890	1910	1920	1930	1940
1. Teollisuus ja käsityö	7.0	9.9	23.8	27.9	27.2	30.6
2. Rakennustoiminta	..	..	0.4	0.5	0.8	1.4
3. Kauppa	1.3	2.4	6.1	8.6	11.0	11.7
4. Raha- ja vakuutuslaitokset	..	..	0.4	1.3	1.7	1.5
5. Liikenne	0.1	0.2	1.7	3.0	3.2	3.4
6. Julkinen hallinto	0.2	0.5	0.3	1.6	1.6	2.5
7. Koululaitos	0.8	1.6	3.5	4.0	4.7	4.2
8. Terveydenhoito	0.6	1.1	2.3	3.4	4.2	4.6
9. Puhtaanapito	3.9	6.5	..	..	..	5.6
10. Kahvila- ja ravintolatoim.	0.5	0.7	1.6	3.0	4.3	5.3
11. Vapaat elinkeinot	0.2	0.4	0.2	1.0	1.5	1.1
12. Henkilöpalvelijat	28.6	27.3	18.3	15.9	16.1	11.8
13. Sekatyöläiset	23.2	17.1	23.1	14.4	15.3	11.7
14. Elinkeino tuntematon	33.7	32.4	18.6	15.6	8.4	4.7
Yhteensä	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
N (1000 henkeä)	65.4	82.4	144.4	181.4	231.9	337.3

Lähde: Vattula (1981, s. 70)

merkittävää itsenäistä kotitaloutta, joten heidän kotityöaikansa tuskin on ollut yhtä suuri kuin työssäkäyvien naisten kotityöaika vuosina 1944-45, jota on käytetty koko ajanjaksona 1860-1940. Näin ollen työssäkäyvien naisten kotityöaika on tullut todennäköisesti yliarvioiduksi varsinkin ajanjakson alkupuolella, sillä muiden työssäkäyvien naisten kotityöaika tuskin on voinut olla oletettua (6.2 t/vrk) korkeampi jo pelkästään käytettävissä olevasta ajasta johtuen.

Yleisesti katsoen suomalaiset naiset alkoivat suhteellisen varhain osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan. Vuosisadan alkupuolella saavutettu naisten työssäkäynnin yleisyyden taso säilyi kaupungeissa lähes muuttumattomana 1960-luvulle saakka: työikäisistä naisista oli kaupungeissa ansiotyössä hiukan yli 50 %. Lähempi tarkastelu osoittaa kuitenkin, että perhe oli ennen toista maailmansotaa suurena esteenä naisten työssäkäynnille. 1900-luvun alus-

sa vain noin 10 % maatalouden ulkopuolella työskentelevistä naisista oli naimisissa (Jallinoja 1976). Tilanne säilyi muuttumattomana, ja v. 1920 suurimpien kaupunkien ammatissa toimivista naisista vain 10 % oli naimisissa (Jallinoja 1979). 1930- ja 1940-luvuilta ei ole saatavissa tietoja perheellisten naisten työssäkäynnistä, mutta voidaan olettaa, että se yleistyi tänä aikana, koska v. 1950 työssä käyvistä kaupunkilaisnaisista oli jo 34 % naimisissa. Perheelliset naiset eivät osallistuneet työelämään, koska kotityötä oli vuosisadan alussa paljon eikä lasten päivähoitojärjestelmä ollut kehittynyt alkua pidemmälle. Vaimojen kotiinjäämistä edesauttoivat myös asenteet, joiden tausta oli säätyyhteiskunnassa vallinneessa sukupuolten välisessä työnjaossa: vaimojen tehtävänä oli huolehtia kodista ja lapsista (Jallinoja 1985)

Naisten työssäkäynnin yleistyminen ei siis johtanut ajanjaksona 1860-1940 keskimääräisen kotityöajan laskuun, koska naimisissa olevat naiset eivät laajamittaisesti osallistuneet työelämään, ja maatalouden piiristä vapautuneista naisista suuri osa siirtyi kotirouviksi, joilla oli hyvin korkea kotityöaika (12.3 t/vrk). Tosin tällä ajanjaksolla kotirouvien ryhmään luettiin myös opiskelijat, koululaiset, työttömät, työkyvyttömät ja eläkeläiset, mutta näiden ryhmien ei ole syytä uskoa kasvaneen kovin merkittävästi. Kaiken lisäksi jos piikojen ja palvelijattarien kotityöajan todennäköinen yliarviointi periodin alkupuolella otettaisiin huomioon, niin saataisiin vieläkin tuntuvampi naisten keskimääräisen kotityöajan kasvu.

4.3. II maailmansodan jälkeen

Periodilla 1940-85 naisten kotityön BKT-osuus laski voimakkaasti, 56.7 %:sta 22 %:iin, ja kotityöllä täydennetty BKT kasvoi 0.5 prosenttiyksikköä hitaammin kuin varsinainen BKT. Kotityön laskennallinen tuottavuus nousi keskimäärin 3.2 % vuodessa, mikä on selvästi vähemmän kuin markkinatyön tuottavuuden kasvu[11], ja tämä on myötävaikuttanut kotityön arvon suhteellisen hitaaseen nousuun. Päinvastaiseen suuntaan on vaikuttanut työikäisten naisten määrän

[11]Hjerppen (1988, s. 96) markkinatyön tuottavuusluvuista puuttuvat vuodet 1940-46, joten täsmällistä vertailua ei voida tehdä.

kasvu huomattavasti nopeammin (0.73 % vuodessa) kuin koko ammatissa toimiva väestö (0.22 % vuodessa). Kotityön BKT-osuuden voimakkaan laskun tärkein syy olikin naisten keskimääräisen kotityöajan erittäin voimakas lyhentyminen 9.22 tunnista 4.01 tuntiin vuorokaudessa (56.5 %). Siis ajanjakson 1940- 85 kehitys on ollut täysin päinvastainen kuin ajanjakson 1860-1940 kehitys.[12]

Osa naisten kotityöajan lyhenemisestä on luonnollisesti merkinnyt miesten kotityöajan pitenemisestä, vaikka tästä ei voidakaan esittää täsmällistä arviota (ks. luku 3). Ei myöskään niin ollen voida sanoa, missä määrin eri naisryhmien kotityöaikojen lyhentämisessä on hyödynnetty kotityön tuottavuuden kasvua. Mutta samalla naiset ovat kokeneet erittäin voimakkaan rakennemuutoksen, siirtymän maatalouden ja kodin piiristä työmarkkinoille ja opiskelemaan, pitkän kotityöajan ryhmistä lyhyemmän kotityöajan ryhmiin (taulukot 2 ja 3). Jonkin verran harhaa tähän kehitykseen saattaa kyllä sisältyä siltä osin kuin ennen vanhukset luettiin kotirouviksi ja tällä periodilla lyhyemmän kotityöajan eläkeläisiksi.

Teollistuminen jatkui Suomessa voimakkaana toisen maailmansodan jälkeen. 1950-luvulla vielä miesten työhönosallistumisaste nousi eikä naisten työssäkäynti merkittävästi lisääntynyt maatalouden merkityksen vähenemisestä huolimatta. Mutta 1960-luvulla alkoi

Taulukko 8.
Ammatissa toimivien osuus 15-64-vuotiaista naisista ja miehistä kaupungeissa ja maalaiskunnissa vuosina 1950-80 (%).

	Kaupungit		Maalaiskunnat	
	naiset	miehet	naiset	miehet
1950	55	93	59	93
60	57	88	60	89
70	61	82	51	81
80	65	74	59	72

Lähde: Jallinoja (1985).

---

[12]On vaikea sanoa, onko tällainen kehityskulku ollut vain Suomelle tyypillinen ilmiö. Vastaavat historialliset laskelmat on tehty vain Ruotsissa (Krantz 1987), ja siellä kotityön BKT-osuus on koko ajan laskenut.

muutos, joka on ollut historiallisesti merkittävä. Naisten työssäkäynti alkoi suhteellisesti tarkastellen yleistyä miesten työssäkäynnin vastaavasti vähentyessä. Kasvanut työvoiman tarve 1960-luvulta lähtien tyydytettiin useammin naisilla kuin miehillä (taulukko 8).

Siviilisäädyn osalta naisten työssäkäynnissä on toisen maailmansodan jälkeen tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kuten taulukosta 9

Taulukko 9.
Naimisissa olevien naisten osuus ammatissa toimivista naisista vuosina 1950-1980 (%).

		N
1950	45	363 000
60	51	410 000
70	57	535 000
80	65	669 000

Lähde: Anttalainen (1986).

havaitaan, naimisissa olevien naisten työssäkäynti on yleistynyt vuodesta 1950 vuoteen 1980. Erityisesti kaupunkilaisnaiset ovat siirtyneet työmarkkinoille, kuten taulukosta 10 voidaan nähdä.

Taulukko 10.
Ammatissa toimivien osuus kaikista naimisissa olevista 15-64-vuotiaista naisista kaupungeissa ja maalaiskunnissa 1950-80 (%).

	Kaupungit	Maalaiskunnat	Koko maa
1950	34	51	45
60	45	45	45
70	57	48	53
80	71	69	70

Lähde: Jallinoja (1985).

Naisten kasvanut työhön osallistuminen on Suomessa ollut seurausta naimisissa olevien, valtaosaltaan pienten lasten äitien siirtymisestä työelämään. Vuonna 1980 miltei joka neljännellä ammatissa toimivista naisista oli alle 7-vuotiaita lapsia, ja lähes puolella

oli alle 16-vuotiaita lapsia (Anttalainen 1986). Samanaikaisesti kotirouvien osuus työikäisestä naisväestöstä on laskenut 26 prosentista v. 1950 noin 7 prosenttiin v. 1985, ja vielä hieman suurempi supistuminen on tapahtunut maataloudessa työskentelevien naisten suhteellisessa osuudessa (Taulukko 2). Pienten lasten äiti, joka ennen oli useimmiten kotirouva tai maatilan emäntä, vie nyt lapset päivähoitoon, menee itse työhön ja nauttii työpaikkaruokailusta. Bruttokansantuote kasvaa, ja kotitöitä tehdään vähemmän.

5. YHTEENVETO

Tässä tutkimuksessa on arvioitu työikäisten (15-74-vuotiaiden) naisten tekemän palkattoman kotityön arvo Suomessa vuosina 1860-1985. Kestokulutushyödykkeiden käyttöä ei ole voitu arvioida, joten tulokset eivät kata koko kotitaloustuotantoa. Myös miesten tekemä kotityö on jouduttu jättämään näiden pitkän aikavälin laskelmien ulkopuolelle, koska heidän kotityöajoistaan ei ole tietoja kuin vuodelta 1979. Tästä syystä laskelmat aliarvioivat koko talouden kotityön arvon. Miesten kotityöpanos on ollut kuitenkin huomattavasti alhaisempi kuin naisten. Tasa-arvo on kylläkin edennyt kotitöiden jaon suhteen, mutta vielä vuonna 1979 suomalainen nainen käytti keskimäärin kaksinkertaisen ajan kotitöihin mieheen verrattuna.

Tutkimuksen laskentamenetelmänä on tilastoaineiston puutteellisuuden vuoksi jouduttu käyttämään yksinkertaisinta menetelmää. Työikäinen naisväestö on jaettu ryhmiin työssäkäyvät, maataloudessa työskentelevät ja omaa kotitaloutta hoitavat + muut. Ajanjaksona 1950-85 jälkimmäinen ryhmä on jaoteltu yksityiskohtaisemmin. Kotityöajat on saatu eri tutkimuksista, ja viitepalkkana on käytetty naispuolisen teollisuustyöntekijän keskituntiansiota. Kotityön arvo on saatu kertomalla naisten määrällä kotityöaika ja tuntipalkka. Sovellettu laskentamenetelmä tuottaa pääsääntöisesti alhaisimmat arviot verrattuna muihin laskentamenetelmiin, joiden käyttö edellyttää yksityiskohtaisempia tilastollisia aikasarjoja.

Naisten kotityön BKT-osuus on laskenut pitkällä aikavälillä; vaihdeltuaan 1950-luvulle asti 50 prosentin kummankin puolen, se aleni

lähes tasaisesti 22 prosenttiin v. 1985. Syynä tähän kehitykseen on lähes yksinomaan ollut naisten keskimääräisen kotityöajan lyheneminen heidän siirtyessään työelämään ja muihin ryhmiin, joissa kotityöajat ovat lyhyemmät, miesten osallistuessa enemmän kotitöihin ja mahdollisesti myös kotityön tuottavuuden noustessa. Markkinaperusteisen BKT:n keskimääräinen vuotuinen kasvuvauhti ajanjaksona 1860-1985 oli 3.1 %, kun naisten kotityöllä täydennetyn BKT:n kasvuvauhti oli 2.9 % Näyttäisi siis siltä, että bruttokansantuoteluvut ovat yliarvioineet Suomen taloudellista kasvua keskimäärin 0.2 prosenttiyksikköä vuodessa, mutta miesten kotityön huomioonottaminen nostaisi kotityön BKT-osuuden v. 1979 36 prosenttiin ja supistaisi kasvueroa arviolta noin kolmanneksella. Näin laskettuna kotityön huomioonottaminen ei siis kovin merkittävästi vaikuttaisi käsitykseemme taloudellisesta kasvusta Suomessa pitkällä aikavälillä.

Toisen maailmansodan jälkeen on kehitys ollut aivan erilaista kuin ennen sitä. Laskelmien mukaan ajanjaksona 1860-1940 naisten kotityön BKT-osuus nousi 49.5 %:sta 56.7 %:iin ja BKT kasvoi 0.4 prosenttiyksikköä vuodessa hitaammin kuin kotityöllä täydennetty BKT. Suurimpana syynä tähän oli naisten keskimääräisen kotityöajan nousu heidän siirtyessään maatalouden piiristä erityisesti kotirouviksi, joiden kotityöaika oli hyvin korkea verrattuna maataloudessa tai sen ulkopuolella työskenteleviin. Erityisesti naimisissa olevien naisten työhönosallistumisaste pysyi pitkään alhaisena.

Sitä vastoin ajanjaksona 1940-85 naisten kotityön BKT-osuus laski rajusti 56.7 %:sta 22 %:iin, ja BKT kasvoi peräti 0.5 %-yksikköä vuodessa nopeammin kuin naisten kotityöllä täydennetty BKT. Vaikka varsinkin toisen maailmansodan jälkeen miehet ovat alkaneet tehdä yhä enemmän kotityötä siten supistaen em. eroja, voidaan sanoa, että käytettäessä BKT:ta taloudellisen kasvun indikaattorina on taloudellinen kasvu tullut selvästi yliarvioiduksi. Samalla kun työikäisten naisten määrä on kasvanut huomattavasti nopeammin kuin koko ammatissa toimiva väestö, on naisten keskimääräinen kotityöaika pudonnut yli puolella. Ja samalla kun eri naisryhmien kotityöajat ovat lyhentyneet kotityön tuottavuuden nousun ja miesten kasvaneen panoksen ansiosta ovat naiset siirtyneet korkean kotityöajan ryhmistä - maatalouden ja kodin piiristä - alhaisemman kotityöajan ryhmiin - ansiotyöhön ja opiskelemaan. Työhönosallistu-

misaste on noussut varsinkin naimisissa olevien naisten keskuudessa.

Suomen kotitaloustuotannossa on siis tapahtunut erittäin huomattava muutos tämän tutkimuksen laskelmien mukaan toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Mutta on vielä ennenaikaista tehdä lopullisia johtopäätöksiä siitä, kuinka suuri osa Suomen verraten nopeasta taloudellisesta kasvusta tänä ajanjaksona on johtunut kotitaloustuotannon korvaamisesta markkinahyödykkeillä. Olisi nimittäin mahdollista kehittää edelleen tässä tutkimuksessa käytettyä laskentamenetelmää tarkemman kuvan saamiseksi tältä ajanjaksolta, vaikka tämä ei tilastojen puutteen vuoksi onnistuisikaan aikaisemmilta vuosilta. Välitöntä lisätietoa kotityöajoista on tosin mahdoton saada, mutta perhe- ja ammattirakenteen erittelyllä voitaisiin tarkentaa olemassaolevia tietoja. Myös kotityön viitepalkaksi voidaan valita muita vaihtoehtoja teollisuuden keskiansioiden sijasta.

LIITE 1a.
Työikäiset (15-74 v) naiset 1860-1940, 1000 henkeä.
Sarakkeet: 1 = työikäisten naisten määrä, 2 = työssäkäyvät, 3 = maataloudessa työskentelevät, 4 = omaa kotitaloutta hoitavat ja muut.

Vuosi	1	2	3	4
1860	582.0	13.6	458.0	110.4
1870	576.0	16.4	486.9	72.7
1880	684.6	65.4	507.8	111.4
1890	769.8	82.4	524.5	162.9
1900	861.1	110.2	541.8	209.1
1910	952.4	144.4	559.7	248.3
1920	1064.3	181.4	513.3	369.6
1930	1231.3	231.9	470.8	528.5
1940	1367.6	337.3	431.8	598.5

LIITE 1b.
Työikäiset (15-74 v) naiset 1950-1985, 1000 henkeä.
Sarakkeet: 1 = työikäisten naisten määrä, 2 = työssäkäyvät, 3 = maataloudessa työskentelevät, 4 = työttömät, 5 = omaa kotitaloutta hoitavat. 6 = koululaiset ja opiskelijat, 7 = työkyvyttömät ja eläkeläiset.

Vuosi	1	2	3	4	5	6	7
1950	1459	434	396	..	377	60	192
1951	1471	444	393	..	380	62	192
1952	1482	455	390	..	382	64	191
1953	1494	465	387	..	385	66	191
1954	1506	476	384	..	387	68	191
1955	1518	487	381	..	390	70	190
1956	1530	497	378	..	393	72	190
1957	1542	507	376	..	395	75	189
1958	1554	518	373	..	397	77	189
1959	1566	529	370	10	372	80	205
1960	1579	564	371	10	350	84	200
1961	1599	583	359	8	363	87	199
1962	1618	614	331	7	380	90	196
1963	1638	617	317	8	402	99	195
1964	1659	643	301	7	404	109	197
1965	1679	645	299	10	397	118	210
1966	1695	662	276	11	406	125	215
1967	1713	667	254	11	419	139	223
1968	1731	685	236	15	413	149	233
1969	1738	702	222	15	406	151	242
1970	1741	740	209	10	373	164	245
1971	1754	763	194	15	355	162	265
1972	1772	791	174	18	332	163	294
1973	1787	837	156	22	291	169	312
1974	1807	875	155	20	248	179	330
1975	1818	890	144	22	229	185	348
1976	1833	872	137	32	238	175	379
1977	1841	865	130	52	219	175	400
1978	1847	859	123	66	220	178	401
1979	1853	941	117	61	205	166	363
1980	1861	977	111	53	193	165	362
1981	1869	991	118	59	181	164	356
1982	1877	1013	116	70	162	168	348
1983	1887	1026	115	73	147	170	356
1984	1894	1039	113	76	139	167	360
1985	1897	1061	112	76	128	161	359

LIITE 2a.
Työikäisten (15-74 v) naisten kotityöhön käyttämä aika (t/vrk) v. 1860-1940.
Sarakkeet: 1 = työssäkäyvät, 2 = maataloudessa työskentelevät, 3 = kotirouvat.

Vuosi	1	2	3
1860	6.2	7.3	12.3
1870	6.2	7.3	12.3
1880	6.2	7.3	12.3
1890	6.2	7.3	12.3
1900	6.2	7.3	12.3
1910	6.2	7.3	12.3
1920	6.2	7.3	12.3
1930	6.2	7.3	12.3
1940	6.2	7.3	12.3

LIITE 2b.
Työikäisten (15-74 v) naisten kotityöhön käyttämä aika (t/vrk) v. 1950-1985.
Sarakkeet: 1 = työssäkäyvät, 2 = maataloudessa työskentelevät, 3 = omaa kotitaloutta hoitavat, 4 = työttömät, 5 = työkyvyttömät ja eläkeläiset, 6 = koululaiset ja opiskelijat.

Vuosi	1	2	3	4	5	6
1950	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1951	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1952	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1952	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1954	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1955	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1956	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1957	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1958	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1959	5.1	7.3	9.7	8.06	5.56	1.14
1960	5.0	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1961	5.0	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1962	5.0	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1963	5.0	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1964	5.0	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1965	5.0	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1966	5.0	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1967	4.6	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1968	4.6	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1969	4.6	7.0	9.3	7.6	5.0	1.14
1970	4.6	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1971	4.6	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1972	4.6	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1973	4.6	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1974	4.0	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1975	4.0	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1976	4.0	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1977	4.0	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1978	4.0	5.4	7.6	6.1	4.5	1.14
1979	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14
1980	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14
1981	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14
1982	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14
1983	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14
1984	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14
1985	3.85	5.1	7.0	5.8	4.0	1.14

LIITE 3.
Naispuolisten teollisuustyöntekijöiden keskimääräinen tuntiansio (rahayksikkönä nykymarkka) v. 1860-1985.

1860	0.00089	1956	1.35	1971	4.66
1870	0.00090	1957	1.41	1972	5.35
1880	0.00120	1958	1.47	1973	6.29
1890	0.00140	1959	1.54	1974	7.76
1900	0.00170	1960	1.63	1975	9.48
1910	0.00210	1961	1.74	1976	11.05
1920	0.01740	1962	1.84	1977	12.13
1930	0.03000	1963	1.99	1978	13.13
1940	0.05300	1964	2.27	1979	14.71
1950	0.76	1965	2.49	1980	16.62
1951	1.05	1966	2.70	1981	18.56
1952	1.08	1967	2.93	1982	20.51
1953	1.12	1968	3.27	1983	22.50
1954	1.14	1969	3.59	1984	24.69
1955	1.19	1970	4.00	1985	26.58

LIITE 4.
Naisten kotityö ja naisten kotityöllä täydennetty bruttokansantuote v. 1860–1985.
Sarakkeet: 1 = naisten kotityön arvo käyvin hinnoin (milj. nmk), 2 = naisten kotityön arvo kiintein (vuoden 1985) hinnoin, 3 = naisten kotityöllä täydennetyn BKT:n arvo kiintein (vuoden 1985) hinnoin, 4 = naisten kotityöllä täydennetyn BKT:n volyymi-indeksi (1926=100), 5 = naisten kotityöllä täydennetyn BKT:n per capita volyymi-indeksi (1926=100), 6 = naisten kotityön BKT-osuus käyvin hinnoin (%).

Vuosi	1	2	3	4	5	6
1860	1.550	3806.7	11583.7	22.2	42.6	49.4
1861	1.544	3524.7	11352.7	21.7	41.2	45.6
1862	1.538	3462.2	10881.2	20.8	39.2	47.2
1863	1.532	3547.0	11546.0	22.1	41.2	44.8
1864	1.526	3637.1	11826.1	22.6	41.5	44.8
1865	1.520	3421.7	11546.7	22.1	40.3	43.0
1866	1.514	3662.6	11904.6	22.8	41.6	44.9
1867	1.508	3819.3	11381.3	21.8	40.0	51.0
1868	1.503	3689.1	11997.1	23.0	44.6	44.8
1869	1.497	3674.6	12583.6	24.1	46.5	41.9
1870	1.491	3660.1	12954.1	24.8	47.1	40.0
1871	1.563	3671.0	13057.0	25.0	46.5	39.7
1872	1.639	3740.6	13449.6	25.7	47.1	38.9
1873	1.719	3763.3	14032.3	26.9	48.5	37.3
1874	1.802	3696.2	14189.2	27.2	48.3	36.0
1875	1.889	3976.3	14696.3	28.1	49.4	37.6
1876	1.981	4116.1	15429.1	29.5	51.0	37.0
1877	2.077	4371.8	15435.8	29.5	50.2	40.1
1878	2.178	5190.8	16039.8	30.7	51.7	49.7
1879	2.284	5782.9	16735.9	32.0	52.9	53.5
1880	2.395	5465.9	16472.9	31.5	51.4	50.7
1881	2.468	5478.0	16213.0	31.0	50.0	51.9
1882	2.543	5803.9	17553.9	33.6	53.3	50.0
1883	2.620	6153.9	18353.9	35.1	54.9	50.9
1884	2.700	5434.6	18705.6	35.8	55.1	53.4
1885	2.782	6936.5	19504.5	37.3	56.7	56.0
1886	2.867	7616.6	20820.6	39.9	59.7	59.0
1887	2.954	8114.6	21540.6	41.2	60.7	61.0
1888	3.044	8222.4	22144.4	42.4	61.4	60.0
1889	3.137	7943.2	22344.2	42.8	61.1	55.8
1890	3.233	8185.0	23421.0	44.8	63.2	54.3
1891	3.339	7840.6	22914.6	43.9	61.1	53.2
1892	3.448	8097.3	22715.3	43.5	60.2	56.3
1893	3.561	8612.1	23798.1	45.6	62.7	57.6
1894	3.677	9311.0	25689.0	49.2	66.9	57.6
1895	3.798	9768.5	27039.5	51.6	69.5	57.1
1896	3.922	9930.9	28329.9	54.2	71.9	54.4
1897	4.051	9652.9	28930.9	55.4	72.4	50.9
1898	4.183	9415.1	29542.1	56.5	72.7	47.8
1899	4.320	9211.7	28862.7	55.2	70.4	47.8
1900	4.462	9269.5	29844.5	57.1	72.1	46.0
1901	4.607	9822.4	30162.4	57.7	72.4	48.8
1902	4.756	10141.3	30069.3	57.6	71.7	51.6
1903	4.911	10202.3	31449.3	60.2	74.3	48.4
1904	5.070	10670.5	32749.5	62.7	76.4	48.9
1905	5.235	10603.9	33035.9	63.2	76.6	48.2
1906	5.405	10681.3	34005.3	65.1	77.9	46.7
1907	5.581	10765.7	34887.7	66.8	78.9	45.5

LIITE 4 jatkuu...

Vuosi	1	2	3	4	5	6
1908	5.762	11115.3	35515.3	68.0	79.1	46.2
1909	5.949	11614.7	37100.7	71.0	81.7	46.3
1910	6.142	11849.1	37892.1	72.5	82.7	46.1
1911	7.710	14360.6	41124.6	78.7	88.6	54.6
1912	9.678	17621.0	45872.0	87.8	97.7	63.5
1913	12.148	22370.1	52157.1	99.8	110.3	76.1
1914	15.249	27154.2	55268.2	106.5	116.4	96.8
1915	19.141	29540.6	56562.6	108.3	117.3	110.8
1916	24.026	26667.7	54086.7	103.5	111.6	99.0
1917	30.159	18168.3	41185.3	78.8	84.4	80.1
1918	37.857	13785.9	33748.9	64.6	69.6	70.1
1919	47.520	13140.9	37247.9	71.3	76.7	55.4
1920	59.649	11590.1	38560.1	73.8	78.7	43.6
1921	64.189	10937.8	38805.8	74.3	78.0	39.9
1922	69.075	11832.5	42606.5	81.6	84.8	39.0
1923	74.332	12746.6	45802.6	87.7	90.3	39.1
1924	79.990	13281.1	47216.1	90.4	92.3	39.8
1925	86.078	14004.9	49847.9	95.4	96.4	39.7
1926	92.630	15010.5	52243.6	100.0	100.0	40.9
1927	99.680	15546.8	55667.8	106.6	105.7	39.4
1928	107.267	16570.6	59428.6	113.8	111.9	39.2
1929	115.431	18594.0	61979.0	118.6	115.9	43.5
1930	124.217	21832.3	64669.3	123.8	119.9	51.7
1931	132.848	25659.1	67465.1	129.1	124.2	62.3
1932	142.079	27118.8	68735.8	131.6	125.5	66.1
1933	151.951	28833.2	73254.2	140.2	133.0	65.9
1934	162.508	30304.4	79741.4	152.6	143.7	62.2
1935	173.780	32114.3	83665.3	160.1	149.7	63.2
1936	185.876	33283.1	88326.1	169.1	157.0	61.4
1937	198.791	31926.8	90087.8	172.4	158.9	55.7
1938	212.604	33319.6	94504.6	180.9	165.3	55.3
1939	227.376	35058.3	93642.3	179.2	162.5	60.7
1940	243.175	31028.7	86535.7	165.6	150.4	56.7
1941	309.791	33027.4	90372.4	173.0	156.5	58.3
1942	394.656	34018.1	91545.1	175.2	158.6	60.0
1943	502.769	37719.3	101843.3	194.9	175.3	59.6
1944	640.498	42889.6	107055.6	204.9	183.9	67.7
1945	815.958	33390.4	93913.4	179.8	159.6	56.0
1946	1039.5	30627.0	95977.0	183.7	160.9	47.5
1947	1324.2	29356.2	96214.2	184.2	159.0	44.5
1948	1687.0	29238.5	101397.5	194.1	165.3	41.1
1949	2149.2	36544.6	113089.6	216.5	182.1	48.4
1950	2737.9	39194.1	118681.1	227.2	189.1	50.0
1951	3805.7	40520.0	126797.0	242.7	200.4	47.7
1952	3934.2	41723.6	130851.6	250.5	204.1	47.5
1953	4104.6	44551.3	134334.3	257.1	207.2	50.4
1954	4201.2	44701.5	142335.5	272.4	217.1	46.5
1955	4411.4	44567.8	147163.8	281.7	222.0	44.1
1956	5034.2	47128.4	152820.4	292.5	228.0	45.2
1957	5285.5	47321.3	158005.3	302.4	233.7	43.4
1958	5540.3	46088.6	157374.6	301.2	231.0	42.0
1959	5784.4	47341.5	165210.5	316.2	240.5	40.8
1960	5840.5	46417.5	175045.5	335.1	252.9	36.1
1961	6307.6	47586.0	186075.0	356.2	267.0	34.4
1962	6735.6	48858.7	191477.7	366.5	272.9	34.3
1963	7382.1	50926.7	198230.7	379.4	280.4	34.6
1964	8462.5	54483.4	209504.4	401.0	295.3	35.1

LIITE 4 jatkuu...

Vuosi	1	2	3	4	5	6
1965	9308.9	57054.0	220296.0	421.7	309.6	35.0
1966	10141.4	59350.4	226465.4	433.5	316.6	35.5
1967	10771.8	58733.9	229472.9	439.2	319.0	34.4
1968	12013.2	58443.1	233114.1	446.2	323.1	33.5
1969	13139.7	61380.5	252809.5	483.9	351.9	32.1
1970	12693.2	57089.5	262818.5	503.1	367.2	27.7
1971	14798.1	61852.8	271878.8	520.4	377.4	29.4
1972	16981.4	65488.7	291542.7	558.0	402.3	29.0
1973	19770.5	66829.6	308046.6	589.6	423.0	27.7
1974	22689.9	62617.5	311139.5	595.6	424.8	25.2
1975	27568.1	66449.7	317837.7	608.4	432.4	26.4
1976	32727.8	70041.5	322102.5	616.5	437.3	27.8
1977	35954.4	69844.3	322394.3	617.1	436.1	27.7
1978	39105.4	70529.0	329554.0	630.8	444.9	27.2
1979	40959.3	68251.5	346449.5	663.1	466.3	24.5
1980	46111.0	70367.1	364211.1	697.1	488.5	23.9
1981	51596.4	70654.0	369797.0	707.8	493.6	23.6
1982	56852.1	71417.7	379415.7	726.2	503.3	23.2
1983	62299.7	71968.0	389002.0	744.6	513.2	22.7
1984	68487.8	72553.1	398410.1	762.6	522.7	22.3
1985	73650.8	73650.8	408520.8	782.0	534.1	22.0

LÄHTEET

Anttalainen, M-L. (1980): Naisten työt - Miesten työt. Sukupuolten merkitys ammatillisessa koulutuksessa sekä eri alojen ja ammattien sukupuolirakenteen kehitys ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 1980:1, Helsinki.

Anttalainen, M-L. (1986): Sukupuolten mukaan kahtiajakautuvat työmarkkinat Pohjoismaissa. Naistutkimusmonisteita 1: 1986, Helsinki, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta.

Clark, C. (1958): The Economics of Housework. Bulletin of the Oxford Institute of Statistics, May 1958, s. 205-211.

Gebhard, M. (1944): Tutkimuksia kotitalouden työn menekistä ja työkustannuksista. Työtehoseuran julkaisuja n:o 33, Helsinki.

Gebhard, M. (1963): Mittauksia emännän työpäivän pituudesta. Työtehoseuran kotitaloustiedotus n:o 23, Helsinki.

Haavio-Mannila, E. (1968): Suomalainen nainen ja mies. Porvoo, WSOY.

Haavio-Mannila, E. (1980): Kodinhoitotehtävien jakautuminen perheessä. Sosiologia, 17, s. 185-194.

Heikkinen, S. & Kortteinen, T. & Soikkanen, H. & Soininen, A. (1983): Palkat, toimeentulo ja sosiaalinen rakenne Suomessa 1850-1913. Helsingin yliopiston Talous- ja sosiaalihistorian laitoksen tiedonantoja n:o 13.

Hjerppe, R. (1988): Suomen talous 1860-1985, kasvu ja rakennemuutos. Suomen Pankin julkaisuja, Kasvututkimuksia XIII. Helsinki.

Honkanen, M. (1970): Viljelijäemännän vapaa-aika. Maatalouskeskuksen julkaisuja n:o 553, Helsinki.

Jallinoja, R. (1976): Tutkimus lasten päivähoidon kehityspiirteistä Suomessa. Helsingin yliopiston Sosiologian laitos, Working Papers N:o 1.

Jallinoja, R. (1979: Naisten palkkatyön yleistyminen. Teoksessa Eskola, K. & Haavio-Mannila, E. & Jallinoja, R. (toim.): Naisnäkökulmia, s. 17-41. Juva, WSOY.

Jallinoja, R. (1985): Miehet ja naiset. Teoksessa Valkonen et al.: Suomalaiset. Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana, s. 243-270. Juva, WSOY.

Kanerva, T. (1963): Emännän ajankäyttö. Kodin taloustieteen pro gradu-työ, Helsingin yliopisto.

Kavonius, M. (1979): Matalapalkkaisuus - naisten väistämätön kohtalo ? Teoksessa Eskola, K. & Haavio-Mannila, E. & Jallinoja, R. (toim.): Naisnäkökulmia, s. 43-57. Juva, WSOY.

Keppo, K. (1952): Ansiotyön vaikutus kotitaloustyön organisaatioon Kodin taloustieteen pro gradu-työ, Helsingin yliopisto.

Krantz, O. (1987): Historiska nationalräkenskaper för Sverige: Husligt arbete 1800-1980. Lund, Ekonomisk-Historiska Föreningen.

Kuznets, S. (1944): National Income and Its Composition 1919-1938. NBER Publication No. 40, Vol. II. New York.

Lindahl, E. & Dahlgren, E. & Kock, K. (1937): Wages, Cost of Living and National Income in Sweden 1861-1930, I-III. London.

Lindberg, V. (1943): Suomen kansantulo vuosina 1926-1938. Suomen Pankin Suhdannetutkimusosaston julkaisuja, Sarja B:1.

Manninen, P. (1976): Selvitys Suomen elinkeinorakenteesta ja sen tutkimuksesta 1820-1970. Suomen työväenliikkeen historia-projektin selvityksiä N:o 1, Helsinki.

Niemi. I. & Kiiski, S. & Liikkanen, M. (1981): Suomalaisten ajankäyttö 1979. Tilastokeskus, Tutkimuksia n:o 65, Helsinki.

Riihijärvi, M. (1965): Emännän kotitaloustyön viikkoisvaihtelut. Kodin taloustieteen pro gradu-työ, Helsinki.

SAK:n ja STK:n talouspoliittinen työryhmä (1982): Näin on käynyt. Työmarkkinoiden ja talouden kehitys Suomessa 1900-1980. Helsinki, Teollisuuden Kustannus Oy.

Saurio, E. (1947): Maalaisemännän ajankäyttö suhteessa talouden laatuun ja henkilörakenteeseen. Helsinki, Maalaiskuntien Liiton Kirjapaino.

Soininen, A. (1974): Vanha maataloutemme. Historiallisia tutkimuksia n:o 96, Forssa.

Soininen, A. (1976): Maatalousväestö v. 1910 - tilasto ja todellisuus. Historiallinen Aikakauskirja n:o 3.

Soininen, A. (1981): Maataloustyöväen palkat vv. 1878-1913. Teoksessa Kun yhteiskunta muuttuu, s. 91-113. Suomen Historiallinen Seura, Historiallinen Arkisto 76, Helsinki.

Soramäki, M. & Sauri, T. (1977): Tietoja suomalaisten ajankäytöstä Oy Yleisradio Ab, Pts-toiminta, sarja B 3/1977.

STV (1987): Suomen Tilastollinen Vuosikirja 1987. Helsinki, Tilastokeskus.

Suviranta, A. (1967): Perheenemännän ansiotyön kannattavuus ja motivointi. Porvoo-Helsinki, WSOY.

Säntti, R. & Otva, R-A. & Kilpiö, E. (1981): Kotityötutkimus. Palkaton kotityö: ajankäyttö ja arvo. Suomen virallinen tilasto, Sosiaalisia erikoistutkimuksia, SVT XXXII:78, Helsinki.

Taimio, H. (1988): Taloudellinen kasvu ja kotitaloustuotanto - katsaus kirjallisuuteen. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Keskusteluaiheita n:o 274, Helsinki.

Tilastokeskus (1975): Katsaus Suomen väestönkehitykseen. Tilastollisia tiedonantoja n:o 54, Tilastokeskus, Helsinki.

Tilastokeskus (1977): Elinolosuhteet 1950-1975. Tilastotietoja suomalaisten elämisen laadusta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tilastollisia tiedonantoja n:o 58, Tilastokeskus, Helsinki.

Tilastokeskus (1978): Työvoimatiedustelu. Työvoimatiedustelun tuloksia vuosilta 1959-1975. Tilastollisia tiedonantoja n:o 61, Tilastokeskus, Helsinki.

Tilastokeskus (1979): Väestön elinkeinot. Väestö elinkeinon mukaan kunnittain vuosina 1880-1975. Tilastollisia tiedonantoja n:o 63, Tilastokeskus, Helsinki.

Tilastokeskus (1984): Naisten asema. Tilastollisia tiedonantoja n:o 72, Tilastokeskus, Helsinki.

Vattula, K.: Palvelustytöstä konttoristiin - naisten työhönosallistuminen 1880-1940. Teoksessa Kun yhteiskunta muuttuu, s. 63-90. Suomen Historiallinen Seura, Historiallinen Arkisto 76, Helsinki.

Vattula, K. (1983): Suomen taloushistoria 3. Historiallinen tilasto. Helsinki, Tammi.

Westermarck, N. (1946): Tutkimuksia kodin piirissä työskentelevien naisten työpäivän pituudesta. Työtehoseuran julkaisuja n:o 38, Helsinki.

ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS (ETLA)
The Research Institute of the Finnish Economy
Lönnrotinkatu 4 B, SF-00120 HELSINKI Puh./Tel. (90) 601 322
Telefax (90) 601 753

KESKUSTELUAIHEITA - DISCUSSION PAPERS ISSN 0781-6847

No 264 JUSSI KARKO, Tekniikkaerojen mittaaminen taloudellis-funktionaalisen ja deskriptiivisen indeksiteorian puitteissa. 28.06.1988. 57 s.

No 265 TIMO SAALASTI, Hintakilpailukyky ja markkinaosuudet Suomen tehdasteollisuudessa. 01.08.1988. 75 s.

No 266 PEKKA ILMAKUNNAS, Yritysaineiston käyttömahdollisuuksista tutkimuksessa. 18.08.1988. 40 s.

No 267 JUSSI RAUMOLIN, Restructuring and Internationalization of the Forest, Mining and Related Engineering Industries in Finland. 19.08.1988. 86 pp.

No 268 KANNIAINEN VESA, Erfarenheter om styrning av investeringar i Finland. 26.08.1988. 17 s.

No 269 JUSSI RAUMOLIN, Problems Related to the Transfer of Technology in the Mining Sector with Special Reference to Finland. 30.08.1988. 32 pp.

No 270 JUSSI KARKO, Factor Productivity and Technical Change in the Finnish Iron Foundry Industry, 1978-1985. 26.09.1988. 77 pp.

No 271 ERKKI KOSKELA, Timber Supply Incentives and Optimal Forest Taxation. 30.09.1988. 32 pp.

No 272 MIKAEL INGBERG, A Note on Cost of Capital Formulas. 07.10.1988. 29 pp.

No 273 JUSSI KARKO, Tuottavuuskehitys Suomen rautavalimoteollisuudessa 1978-1985. 10.10.1988. 38 s.

No 274 HILKKA TAIMIO, Taloudellinen kasvu ja kotitaloustuotanto - Katsaus kirjallisuuteen. 01.11.1988. 54 s.

No 275 MIKAEL INGBERG, Kapitalinkomstbeskattningens neutralitet i Finland. 11.11.1988. 32 s.

No 276 MIKAEL INGBERG, Näkökohtia metsäverotuksesta. 11.11.1988. 34 s.

No 277 MARKKU KOTILAINEN - TAPIO PEURA, Finland's Exchange Rate Regime and European Integration. 15.12.1988. 37 pp.

No 278 GEORGE F. RAY, The Finnish Economy in the Long Cycles. 20.12.1988. 104 pp.

No 279 PENTTI VARTIA - HENRI J. VARTIAINEN, Finnish Experiences in a Dual Trade Regime. 20.12.1988. 18 pp.

No 280 CHRISTIAN EDGREN, Tulorakenteen hyväksikäytöstä veronalaisen tulon kasvua arvioitaessa. 22.12.1988. 32 s.

No 281 PEKKA ILMAKUNNAS - HANNU TÖRMÄ, Structural Change of Factor Substitution in Finnish Manufacturing. 09.01.1989. 22 pp.

No 282 MARKKU RAHIALA - TIMO TERÄSVIRTA, Labour Hoarding Over the Business Cycle: Testing the Quadratic Adjustment Cost Hypothesis. 18.01.1989. 22 pp.

No 283 ILKKA SUSILUOTO, Helsingin seudun aluetalous panos-tuotostutkimuksen valossa. 08.02.1989. 27 s.

No 284 JAMEL BOUCELHAM - TIMO TERÄSVIRTA, How to Use Preliminary Values in Forecasting the Monthly Index of Industrial Production? 08.03.1989. 14 pp.

No 285 OLLE KRANTZ, Svensk ekonomisk förändring i ett långtidsperspektiv. 28.02.1989. 29 p.

No 286 TOR ERIKSSON - ANTTI SUVANTO - PENTTI VARTIA, Wage Setting in Finland. 20.03.1989. 77 p.

No 287 PEKKA ILMAKUNNAS, Tests of the Efficiency of Some Finnish Macroeconomic Forecasts: An Analysis of Forecast Revisions. 30.03.1989. 19 p.

No 288 PAAVO OKKO, Tuotantomuodon muutos ja sen merkitys yritys- ja aluerakenteelle. 08.05.1989. 14 s.

No 289 ESKO TORSTI, The Forecasting System in ETLA. 10.05.1989. 36 p.

No 290 ESKO TORSTI, MAT-ohjelmointitulkin käyttö ja rakenne. 11.05.1989. 67 s.

No 291 GUJA BACCHILEGA - ROBERTO GOLINELLI, Medium Term Prospects for the European Economies. 17.05.1989. 27 p.

No 292 KARI ALHO, Deregulation of Financial Markets: A General Equilibrium Analysis of Finland. 31.05.1989. 43 p.

No 293 PAAVO OKKO - EERO KASANEN, A Model of Banking Competition. 15.06.1989. 20 p.

No 294 HILKKA TAIMIO, Naisten kotityö ja taloudellinen kasvu Suomessa vuosina 1860-1985. 28.06.1989. 38 s.

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen julkaisemat "Keskusteluaiheet" ovat raportteja alustavista tutkimustuloksista ja väliraportteja tekeillä olevista tutkimuksista. Tässä sarjassa julkaistuja monisteita on rajoitetusti saatavissa ETLAn kirjastosta tai ao. tutkijalta.

Papers in this series are reports on preliminary research results and on studies in progress; they can be obtained, on request, by the author's permission.

0033A/28.06.1989